

LJUBAV U DOBA POSTLJUBAVI

(Sali Runi: *Normalni ljudi*, preveo s engleskog Vuk Šećerović, Geopoetika, Beograd, 2019)

Alen Badju je u *Pohvali ljubavi*, odgovarajući na pitanja Nikole Trunga, govorio o ljubavi kao o permanentno ugroženom konceptu u vremenu sajtova za upoznavanje, instruktora za ljubav i sveopšte *politike sigurnosti*, prema kojoj moderna ljubav zahteva unapred pripremljen prostor zajedništva i svođenje rizika na minimum. Posebno zanimljiva tačka u razgovoru između francuskog novinara i filozofa u vezi je sa „fascinacijom *običnim ljudima*“ i usponom televizijskih serija koje se bave ljubavlju običnih ljudi, ma šta ta običnost podrazumevala. Na tragu ovog interesovanja za definisanjem modernog koncepta ljubavi je i drugi roman mlade irske spisateljice Sali Runi, *Normalni ljudi*, koji se bavi istorijom odnosa između dvoje mladih i, kako naslov višesmisleno sugerise, *normalnih ljudi*. Književna kritičarka Konstans Glejdi je, pišući upravo o ovom romanu za časopis *Voks*, ironično primetila da su ljubavne priče sa istinski romantičnim zapletom rezervisane za komercijalne žanrove poput petparačkih romansi, dok se savremena književnost bavi mnogobrojnim i groznim načinima na koje ljudi povređuju jedni druge u disfunkcionalnim vezama. Ostajući verna temama iz debitantskog romana *Razgovor s prijateljima*, Sali Runi u *Normalnim ljudima* ispituje šta zapravo podrazumeva to remboovsko „ponovno pronalaženje ljubavi“ u savremenom svetu, kao i da li je uopšte moguće pronaći *diskurs o ljubavi* koji nije svodiv na banalno, a ipak progovara o svakodnevnom i običnom iskustvu.

U romanu se pripoveda iz perspektive sveznajućeg pripovedača i to je izvesno ključna narativna strategija kojom spisateljica uspeva da izbegne opasnost od patetizacije narativa, što nije uvek bio slučaj u *Razgovoru s prijateljima*, romanu napisanom u prvom licu. Priča je vrlo jednostavna: dvoje mladih ljudi, Merijen i Konel, odrastaju i izgrađuju svoje životne stavove kroz nedefinisan romantičan odnos koji godinama traje uz prekide. Ovakav opis bi mogao odgovarati gotovo svakoj romantičnoj komediji i nesumnjivo je jedan od razloga što se romani Sali Runi nalaze na vrhovima bestselera u poslednje dve godine, ali bilo bi nepravedno zanemariti veštinu kojom irska autorka ljubav analizira kao *ostatak* u vreme dekonstrukcije rodni uloga, redefinisanja nuklearne porodice i odbacivanja tradicionalnog heteronormativnog poimanja romantične veze. Roman je podeljen u poglavlja koja prate određene vremenske tačke u razvoju veze između dvoje protagonista – ove tačke figuriraju kao *čvorišta*, mesta susreta u kojima se odvijaju promene u junacima, dok je period razdvojenosti samo uzgredno opisan, kao *izgubljeno vreme* stopljeno sa svakodnevicom. Stoga, autorka opisuje junake isključivo kao *funkcije veze* i roman ne prati nji-

hovu individualnu psihologiju u meri u kojoj problematizuje sam *odnos* kao polje intimnosti zasnovano na raspodeli uloga i moći.

Merijen je devojka iz bogate porodice za koju radi Konelova majka Loren, ali njegov društveni status nije isključivo klasno određen: on je popularni mladić koji igra fudbal u srednjoj školi, dok je Merijen nesnađena tinejdžerka. Ipak, ono što *Normalne ljude* razlikuje u odnosu na klasičan holivudski narativ o devojci koja od ružnog pačeta postaje labud i mladiću koji se u nju zaljubljuje jeste isto ono pitanje koje postavljamo na kraju klasičnih, ali i modernih bajki: *a šta je bilo posle?* Autorka se pre svega interesuje za ljubav kao *proces* koji, premda *bolan*, figurira kao medij za konstruisanje i *pronalaženje* sopstvenog identiteta. U tom smislu Sali Runi nije daleko od Badjuove ideje o ljubavi kao prevazilaženju konflikta između identiteta i *razlike* koju ljubav utiskuje u subjekta, ali se kod nje upravo ta razlika pokazuje kao ambivalentna – u trenutku kada jedan partner, u ovom slučaju Konel, osvesti moć razlike-ljubavi, odnosom je moguće manipulirati. Merijen je emotivno i seksualno submisivna, ali društveno dominantna u odnosu na Konela, kojem je ipak lako da „bez ikakvog truda tiraniše nekoga ko je drugim ljudima delovao nepovredivo“. Merijen je opisana kao devojka „bez nagona sa samoodržanjem ili samoodbranom“, ona prihvata sve, od marginalizacije u srednjoj školi do traumatičnih seksualnih i porodičnih iskustava, te je u tom smislu Konelov identitet mnogo fluidniji i podložniji uticaju Drugog u odnosu na nju. Stoga, Sali Runi ljubav vidi gotovo kao eksperiment u kojem se dve ličnosti sreću i pronalaze strategije za prevazilaženje *nemogućnosti* ljubavi koju slučajnost ovakvog „susreta kišobrana i šivaće mašine“ pretpostavlja. Premda je politika suštinski odvojena od razvoja odnosa između Konela i Merijen, kapitalizam i klasne podele stvaraju *polje* u kojem je moguće (pre)osmišljavati odnos modernog subjekta prema ljubavi. Konel studira književnost i posećuje književne večeri, ali ima vrlo negativan stav prema konceptu javnog čitanja i promociji književnih dela kao *praznog gesta* kojim se stvara elitistički privid *kulturnog čoveka*:

Konelov prvobitni stav o javnom čitanju nije se u međuvremenu promenio. To je bio pravi primer kulture shvaćene kao sredstvo za određivanje klasne pripadnosti, fetišizacije književnosti koja obrazovanim društvenim slojevima služi za lažne emocionalne avanture, kako bi potvrdili svoj osećaj superiornosti u odnosu na neobrazovane mase o čijim emocionalnim avanturama toliko vole da čitaju.

Citirani odlomak predstavlja gotovo direktan napad na čitaoca *Normalnih ljudi* jer, kao što su *Gospođu Bovari* osuđivali svi oni koji su pretpostavljali da će Floberov čitalac roman čitati onako kako Ema čita sentimentalne romane, Konel interesovanje za *emotivno* tumači kao ljudsku potrebu da svoju *želju* živi kroz Drugog, da *delegira* Drugog koji će živeti ono što mi želimo, a istovremeno nam omogućiti da zadržimo *zonu sigurnosti* o kojoj govori Badju. Konel *emocionalnu avanturu* vidi kao način da se čovek učini inferiornim, a čak i „najbolji među nama“ ispostave kao klovnovi podložni ljubavnoj patnji koja čoveka čini smešnim i patetičnim. U vezi s tim je i Konelovo čitanje *Eme Džejn Ostin*:

Jedne večeri, dok je sedeo i čitao Emu Džejn Ostin, stigavši do onog mesta kad izgleda da će se gospodin Najtli zaista oženiti Harijetom, radno vreme biblioteke se završilo, pa je morao da prekine sa čitanjem knjige. Pošao je kući obuzet nekim čudnim nemirom. Bio je smešan sâm sebi što se toliko emotivno uneo u priču iz jednog romana. Smatrao je da je u intelektualnom pogledu neozbiljno to što se toliko zabrinuo hoće li se izmišljeni književni likovi venčati ili neće.

Opravdano je postaviti pitanje da li je ovo ironija autorke na račun nas kao čitalaca jer je nesumnjivo da će se zbog prirode teksta mnogi emotivno angažovati ili je cilj preispitivanje pozicije čitaoca i prividne superiornosti u odnosu na „normalne“ ljude i njihove „obične“ probleme.

Stil Sali Runi je u ovom romanu u velikoj meri depatetizovan u poređenju sa *Razgovorima s prijateljima*, pre svega jer je izostavljena preterano pojednostavljena introspekcija i analiza događaja iz perspektive junaka. Ipak, usmerenost na opisivanje odnosa između Konela i Merijen bacila je u senku sve druge junake, te se čini da su opisani samo uzgredno, kao neubedljiva protivteža običnom, a ipak posebnom odnosu između dvoje protagonista. Uzevši to u obzir, stiče se utisak da je autorka na trenutke nedosledna u svojoj želji da razvoj ljubavi prikaže kao nešto *obično* ili, možda preciznije, sama priroda ljubavi nužno odvaja Dvoje od ostatka sveta i on suštinski ne može biti deo ljubavi kao takve. Recepcija ovog dela je, sudeći prema komentarima na društvenim mrežama i prikazima, podeljena – *miljenijalci* su daleko prijemčiviji za književnost irske autorke od starijih čitalaca, i to umnogome svedoči o prirodi idealnog čitaoca ovog dela. Sali Runi se bavi pitanjem ljubavi u vremenu SMS poruka, društvenih mreža i razvoja novih načina da se ljubavni odnos definiše. U tom svetlu je zanimljiv komentar Konelove majke Loren da se u njeno vreme moglo biti ili ne biti u vezi – drugim rečima, romantičan odnos je shvaćen *kao ili-ili* situacija u kojoj ne postoji *siva zona ljubavi*. Roman *Normalni ljudi* pokazuje diskurzivno usložnjavanje pojma ljubavi i romantičnog odnosa u savremenom društvu, ali svedoči i o teškoćama pronalazanja načina da se iskreno komunicira sa drugom osobom.

Premda je vrednost ovog dela možda najviše u iskrenosti i hrabrosti da se u eri ciničnog odnosa prema ljubavi pristupi emotivno složenoj tematici, Sali Runi je suptilno smestila svoje delo u kontekst tradicije ljubavnog romana. Sem pomenute *Eme Džejn Ostin*, pažljivom čitaocu neće promaći intertekstualno poigravanje sa krajem *Gospođe Dalovej* Virdžinije Vulf. Na kraju *Normalnih ljudi*, Merijen ohrabruje Konela da prihvati stipendiju u Njujorku, znajući da je to gotovo izvesno kraj njihove veze, i govori mu: „Trebalo da odeš. Ja ću uvek biti tu. Ti to znaš“, što umnogome podseća na scenu u kojoj Piter Volš posmatra Klarisu Dalovej od koje će se neminovno rastati jer se vraća u Indiju, ali oseća spokoj „jer ona je bila tu“. Upravo to prihvatanje prisustva drugog u sopstvenom svetu, suštinsko prepoznavanje *mesta*, onog *tu* koje drugi zauzima, i pronalazak načina da se to mesto zaštiti i sačuva, jeste ono za čim tragaju junaci Sali Runi, a čitalac je pozvan da napusti svoju ironijsku distancu i ponovo prepozna *ljubav* kao koncept vredan *odbrane*.